

Dosarul nr. 2ra-50/19

Prima instanță: Judecătoria Strășeni, sediul Central (judecător S. Slobodzean)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (judecători A. Minciuna, V. Sîrbu și V. Mihaila)

DECIZIE

16 ianuarie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Tatiana Vieru
Victor Burduh
Nicolae Craiu
Iurie Bejenaru
Nina Vascan

examinând recursul declarat de Nadejda Constantinova,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Nadejda Constantinov împotriva lui Stepan Constantinov cu privire la partajarea bunurilor imobile și mobile proprietate comună și încasarea cheltuielilor de judecată,
împotriva deciziei din 04 iulie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost admis apelul declarat de Nadejda Constantinov împotriva hotărârii din 29 decembrie 2017 a Judecătoriei Strășeni, sediul Central, cu casarea parțială a acesteia și emiterea în această parte a unei noi hotărâri,

c o n s t a t ă :

La 12 ianuarie 2016, Nadejda Constantinov a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Stepan Constantinov cu privire la partajarea bunurilor proprietate comună în devălmășie prin atribuirea a câte 1/2 cotă-parte din terenul amplasat în XXXXX, cu suprafața de 0, 0968 ha, nr. cadastral XXXXX, casa de locuit cu anexele gospodărești, terenul pentru construcții amplasat în XXXXX, cu suprafața de 0, 1245 ha, nr. cadastral YYYYYY, tractorul cu nr. de înmatriculare XXXXX, automobilul cu nr. de înmatriculare YYYYYY, remorca cu nr. de înmatriculare ZZZZZ, plugul, semănătoarea, cultivatorul Mini Tiller, dușul cu masaj, mobila de baie cu oglindă și lavoar, frigiderul Hotpoint Ariston, rola Indesit, aspiratorul Indesit, mașina de spălat Samsung și microunda Samsung; și încasarea cheltuielilor de judecată (vol. I, f.d. 1-3).

În motivarea acțiunii, reclamanta Nadejda Constantinov a relatat că la 27 ianuarie 1997, a încheiat căsătoria cu Stepan Constantinov, cu care are un copil comun, Andrei Constantinov, născut la XXXXX.

Reclamanta a susținut că prin hotărârea din 03 februarie 2012 a Judecătoriei Strășeni, căsătoria sa cu Stepan Constantinov a fost desfăcută, iar la YYYYYY, s-a născut copilul XXXXX, care se află doar la întreținerea reclamantei.

Reclamanta a indicat că pe parcursul căsătoriei, a investit deopotrivă cu Stepan Constantinov mijloace bănești în bunuri imobile și mobile.

Astfel, reclamanta a menționat că titlul de autentificare a dreptului deținătorului de teren nr. YYYYYY, eliberat de Primăria XXXXX, atestă atribuirea lui Stepan Constantinov a unui teren cu suprafața de 0, 1245 ha, amplasat în XXXXX, cu scopul construcției casei de locuit.

De asemenea, reclamanta a invocat că prin contractul de vânzare-cumpărare din 21 februarie 2001, pe care notarul Taisia Culava l-a înregistrat sub nr. 550, a cumpărat o casă de locuit cu anexe gospodărești, cât și terenul aferent cu suprafața de 0, 0968 ha, amplasate în XXXXX.

Aici, reclamanta a arătat că aceste construcții au fost demolate, iar în locul lor a fost edificată o nouă casă de locuit cu anexe gospodărești.

În continuare, reclamanta a afirmat că au fost cumpărate mai multe bunuri mobile, și anume: tractorul cu nr. de înmatriculare XXXXX, tractorul-targă, automobilul cu nr. de înmatriculare YYYYYY, remorca cu nr. de înmatriculare ZZZZZ, plugul, remorca TVS, plugul, boroana, semănătoarea, discurile, cultivatorul Mini Tiller, utilajul tehnic Longen BL 520, Longen BL 523, BK 93103, Ein hell BT BD 401, dușul cu masaj, veceul, mobila de baie cu oglindă și lavoar, covorul, masa, frigiderul Hotpoint Ariston, aragazul Hotpoint Ariston, rola Indesit, aspiratorul Indesit, mașina de spălat Samsung, microunda Samsung, chiuveta, cazanul de încălzire Optimus MT, sistemul stereo Panasonic, robotul de bucătărie Girmi, fierul de călcat cu aburi, cuvertura, 12 furculițe de calitate superioară, două fructifere, două tigăi și două cuțite în valoare totală de 80 000 de lei.

Reclamanta a declarat că potrivit certificatului eliberat de organul cadastral, valoarea bunurilor imobile cu nr. cadastrale XXXXX și YYYYYY este de 103 328 de lei.

În ședința de judecată din 11 septembrie 2017, reclamanta Nadejda Constantinov a depus cerere prin care a modificat acțiunea, solicitând partajarea bunurilor proprietate comună în devălmășie prin: atribuirea în proprietatea sa exclusivă a casei de locuit cu anexele gospodărești și terenul aferent, nr. cadastral XXXXX, în valoare totală de 888 180 de lei; atribuirea în proprietatea exclusivă a lui Stepan Constantinov a terenului cu suprafața de 0, 1 ha, nr. cadastral YYYYYY, tractorului de model IUMZ 6KL, nr. de uzină 444146, fabricat în 1985, tractorului de model IUMZ 6KL, nr. de uzină 497279, fabricat în 1985, automobilului de model Opel, nr. de înmatriculare YYYYYY, cabinei de duș cu masaj, veceului și rezervorului, mobilei de baie cu oglindă și lavoar, covorului cu dimensiunile 2*3 metri, frigiderului Hotpoint Ariston, rolei Indesit, aspiratorului Gorenje, mașinei de spălat Samsung, cuptorului și microundei Samsung, chiuvetei duble de bucătărie, cazanului de încălzire Optimus MT și sistemului stereo Panasonic, în valoare totală de 268 776, 5 lei; și încasarea cheltuielilor de judecată în sumă totală de 30 257 de

lei, compuse inclusiv din cheltuielile de transport suportate de reclamantă și de copilul său (vol. I, f.d. 182-184; 219-220).

În această ordine de idei, reclamanta a făcut trimitere la raportul de expertiză nr. 338-341 din 05 iunie 2017, prin care s-a stabilit că bunurile imobile cu nr. cadastrale XXXXX și YYYYY nu sunt partajabile în natură.

Totodată, reclamanta a subliniat reaua-credință a pârâtului, care a înstrăinat fără acordul reclamantei o parte din averea comună, și faptul că, copiii reclamantei doresc să trăiască în casa părintească.

În ședința de judecată din 22 noiembrie 2017, reprezentantul reclamantei Nadejda Constantinov, avocatul Alexandru Șaban, a depus cerere prin care a solicitat încasarea în beneficiul pârâtului Stepan Constantinov, din contul reclamantei, a sumei de 69 701, 75 lei cu titlu de diferență de preț dintre cotele-părți ale averii partajate, cât și eșalonarea pe un termen de 10 ani, din data rămânerii irevocabile a hotărârii judecătorești, a încasării sumei de 240 000 de lei cu titlu de diferență de preț dintre cotele-părți ale averii partajate, precum și încasarea cheltuielilor de judecată, compuse inclusiv din costul transportării suplimentare a reclamantei și a copilului său din Italia în Republica Moldova (vol. I, f.d. 214-215; 232-233).

Prin hotărârea din 29 decembrie 2017 a Judecătoriei Strășeni, sediul Central, acțiunea înaintată de Nadejda Constantinova a fost admisă parțial (vol. II, f.d. 8-21). S-au atribuit în proprietatea exclusivă a lui Stepan Constantinov casa de locuit cu nr. cadastral XXXXX.02 cu anexele gospodărești cu nr. cadastrale XXXXX.03, XXXXX.04 și XXXXX.05 și terenul aferent cu suprafața de 0, 0968 ha, nr. cadastral XXXXX, evaluate la prețul de 888 180 de lei. S-au atribuit în proprietatea exclusivă a lui Stepan Constantinov bunurile mobile de uz casnic, și anume: cabina de duș cu masaj, veceul, mobila de baie cu oglindă și lavoar, covorul Floare cu dimensiunile 2*3 metri, frigiderul Hotpoint Ariston, aragazul Hotpoint Ariston, rola Indesit, aspiratorul Gorenje 1800W, mașina de spălat Samsung cu greutatea de 5, 2 kg, cuptorul cu microunda Samsung 20I, chiuveta dublă de bucătărie din inox, cazanul de încălzire Optimus MT CI5 SPV 24 MEFM și sistemul stereo Panasonic, evaluate la prețul de 26 542, 5 lei. S-a încasat în beneficiul Nadejdei Constantinov, din contul lui Stepan Constantinov, costul a 1/2 cotă-parte din bunurile imobile și mobile partajate, și anume sumele de 444 090 de lei și, respectiv, 13 271, 25 lei. S-a încasat în beneficiul Nadejdei Constantinov, din contul lui Stepan Constantinov, cheltuielile de judecată în sumă de 14 699 de lei și cheltuielile de transport în sumă de 570 de euro în valută națională la data executării hotărârii judecătorești. S-a încasat în beneficiul statului, din contul Nadejdei Constantinova, taxa de stat în sumă de 13 721, 7 lei. În rest, acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

La 29 decembrie 2017, Nadejda Constantinov a declarat apel împotriva hotărârii din 29 decembrie 2017 a Judecătoriei Strășeni, sediul Central (vol. II, f.d. 23).

Prin decizia din 04 iulie 2018 a Curții de Apel Chișinău, a fost admis apelul declarat de Nadejda Constantinov împotriva hotărârii din 29 decembrie 2017 a

Judecătoria Strășeni, sediul Central, cu casarea acesteia în partea ce ține de partajarea casei de locuit, a anexelor, a terenului aferent, precum și în partea referitoare la încasarea contravalorii a 1/2 cotă-parte din aceste bunuri (vol. II, f.d. 84-87). S-a casat hotărârea primei instanțe și în partea încasării cheltuielilor de transport și a taxei de stat și s-a emis în părțile enunțate o nouă hotărâre, prin care acțiunea înaintată de Nadejda Constantinova a fost respinsă. S-a modificat suma încasată de la Stepan Constantinov cu titlu de cheltuieli de judecată prin micșorarea acesteia de la 14 699 de lei până la 796 de lei. În rest, hotărârea primei instanțe a fost menținută.

La 24 septembrie 2018, Nadejda Constantinova a declarat recurs împotriva deciziei din 04 iulie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia și a hotărârii din 29 decembrie 2017 a Judecătoria Strășeni, sediul Central, cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea sa să fie admisă integral (vol. II, f.d. 93-96).

În motivarea recursului, Nadejda Constantinova a susținut că a contestat hotărârea din 29 decembrie 2017 a Judecătoria Strășeni, sediul Central, în partea partajării bunurilor imobile și mobile proprietate comună în devălmășie, iar instanța de apel a respins pretenția privind partajarea casei de locuit cu nr. cadastral XXXXX.02 cu anexele gospodărești cu nr. cadastrale XXXXX.03, XXXXX.04 și XXXXX.05 și a terenului aferent cu suprafața de 0, 0968 ha, nr. cadastral XXXXX.

Recurenta a făcut trimitere la art. 26 alin. (1)-(2) din Codul familiei, art. 357 și 361 alin. (1)-(2) din Codul civil, considerând că instanțele ierarhic inferioare le-au interpretat în mod eronat.

Aici, recurenta a invocat că prin prisma art. 361 alin. (2) lit. a) și b) din Codul civil, se disting două situații: (1) bunul este divizibil și împărțirea se face în natură; și (2) bunul este indivizibil.

În continuare, recurenta a indicat că instanța de apel nu s-a expus în privința temeiului de micșorare a cuantumului cheltuielilor de judecată încasate de 14 699 de lei până la 796 de lei.

De asemenea, recurenta a menționat că instanța de apel greșit a respins cerința privind încasarea cheltuielilor de transport în sumă de 570 de euro din motiv că nu a fost demonstrată necesitatea suportării unor asemenea cheltuieli, având în vedere că recurenta a dispus de un reprezentant care să-i apere interesele. În context, recurenta a invocat art. 75 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

Prin încheierea din 12 decembrie 2018 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de Nadejda Constantinova a fost declarat admisibil și fixat spre examinare pentru data de 16 ianuarie 2019.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale.

După cum rezultă din actele cauzei, și anume din fișa de însoțire nr. 8657 din 20 august 2018, Curtea de Apel Chișinău a expediat copia deciziei integrale contestate în adresa Nadejdei Constantinova la data de 20 august 2018 (vol. II, f.d. 88).

Însă, probe ce ar confirma recepționarea decizie integrale contestate de către recurenta Nadejda Constantinova la materialele dosarului lipsesc.

Astfel, instanța de recurs consideră că recurenta Nadejda Constantinova, care a declarat recursul la 24 septembrie 2018, s-a conformat prevederilor legale, încadrându-se în termenul prevăzut la art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

Examinând recursul, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție îl consideră întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea integrală a deciziei din 04 iulie 2018 a Curții de Apel Chișinău și trimiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată, din următoarele raționamente.

Conform art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Potrivit art. 361 alin. (1) din Codul civil, împărțirea bunului proprietate comună pe cote-părți se face în natură, proporțional cotei-părți a fiecărui coproprietar.

Art. 361 alin. (2) din Codul civil prevede că dacă bunul proprietate comună pe cote-părți este indivizibil ori nu este partajabil în natură, împărțirea se face prin: a) atribuirea întregului bun, în schimbul unei sulțe, în favoarea unui ori a mai multor coproprietari, la cererea lor; b) vânzarea bunului în modul stabilit de coproprietari ori, în caz de neînțelegere, la licitație și distribuirea prețului către coproprietari proporțional cotei-părți a fiecăruia dintre ei.

Colegiul notează că în cadrul examinării cauzei în primă instanță, reclamanta Nadejda Constantinova a solicitat, *inter alia*, atribuirea în proprietatea sa exclusivă a casei de locuit cu nr. cadastral XXXXX.201.02 cu anexele gospodărești cu nr. cadastrale XXXXX.201.03, XXXXX.201.04 și XXXXX.201.05 și a terenului aferent cu suprafața de 0, 0968 ha, nr. cadastral XXXXX.201, fiind dispusă să-i plătească fostului său soț, Stepan Constantinov, sulta corespunzătoare.

În drept, Nadejda Constantinova și-a întemeiat această pretenție pe prevederile art. 361 alin. (2) din Codul civil.

Astfel, dacă bunul comun este indivizibil ori nu este comod partajabil, el poate fi atribuit în proprietatea exclusivă a unuia dintre coproprietari, dar o asemenea atribuire poate fi făcută doar dacă coproprietarul căruia i-a fost atribuit întreg bunul a solicitat în mod expres acest lucru, și anume pe calea unei acțiuni în instanța de judecată.

În această privință, instanța de apel corect a reținut că în lipsa unei acțiuni reconvenționale a lui Stepan Constantinov, prima instanță nu era în drept să atribuie în proprietatea exclusivă a lui Stepan Constantinov casa de locuit cu nr. cadastral XXXXX.02 cu anexele gospodărești cu nr. cadastrale XXXXX.03, XXXXX.04 și XXXXX.05 și terenul aferent cu suprafața de 0, 0968 ha, nr. cadastral XXXXX.

Totodată, casând hotărârea primei instanțe în partea respectivă și respingând ca neîntemeiată pretenția Nadejdei Constantinova privind partajarea bunurilor imobile nominalizate, instanța de apel a omis cu desăvârșire să-și motiveze această soluție în raport cu argumentele prezentate de apelanta Nadejda Constantinova, ceea ce reprezintă un viciu esențial de procedură, pe care instanța de recurs nu poate să-l înlăture.

Or, datoria de a motiva hotărârea este deseori înțeleasă drept datoria de a soluționa cele mai importante probleme ale cauzei. Dacă instanța nu se pronunță deloc asupra unor chestiuni importante, atunci acest lucru poate conduce de cele mai multe ori la încălcarea articolului 6 alin. (1) din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale în sensul suprimării dreptului la un proces echitabil, fiind creată percepția că părțile nu au fost „auzite“.

În particular, Colegiul subliniază dreptul părților de a fi „auzite“, consacrat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Rolul unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost „auzite“. Mai mult, o decizie motivată oferă părții posibilitatea de a o contesta, precum și posibilitatea ca decizia să fie revizuită de către o instanță de recurs. Doar prin adoptarea unei decizii motivate poate avea loc un control public al administrării justiției (hotărârea în cauza Hirvisaari v. Finlanda din 27 septembrie 2001).

La fel, Colegiul subliniază că reclamanta Nadejda Constantinova a solicitat instanței de judecată partajarea proprietății comune în devălmășie, și anume a casei de locuit cu nr. cadastral XXXXX.02 cu anexele gospodărești cu nr. cadastrale XXXXX.03, XXXXX.04 și XXXXX.05 și a terenului aferent cu suprafața de 0, 0968 ha, nr. cadastral XXXXX, prin atribuirea în proprietatea sa exclusivă a acestor bunuri.

Deci, în condițiile respingerii de către instanța de apel a modalității de partajare a acestor bunuri imobile proprietate comună în devălmășie prin atribuirea lor în proprietatea exclusivă a reclamantei Nadejda Constantinova, problema partajării bunurilor respective a rămas, în esență, nesoluționată.

Cu titlu separat, Colegiul notează că la rejudicare, instanța de apel nu este în drept să preia în mod automat concluziile din raportul de expertiză nr. 338-341 din 05 iunie 2017 privind imposibilitatea partajării în natură a bunurilor imobile nominalizate. Astfel, instanța de apel urmează să se conducă de art. 130 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care prevede că instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

Mai mult, Colegiul relevă că în conformitate cu art. 373 alin. (6) din Codul de procedură civilă, apelantului nu i se poate crea în propria cale de atac o situație mai dificilă decât aceea din hotărârea atacată cu apel, cu excepția cazurilor când consimte și când hotărârea este atacată și de alți participanți la proces.

Aici, Colegiul observă că deși apelanta Nadejda Constantinova nu a consimțit să i se creeze în propria cale de atac o situație mai dificilă decât aceea din hotărârea din 29 decembrie 2017 a Judecătoriei Strășeni, sediul Central, care nu a

fost atacată de către intimatul Stepan Constantinov, instanța de apel a modificat suma încasată de la Stepan Constantinov cu titlu de cheltuieli de judecată prin micșorarea acesteia de la 14 699 de lei până la 796 de lei, ceea ce înseamnă că a făcut obligația lui Stepan Constantinov față de Nadejda Constantinova mai puțin oneroasă, mai ales că a casat hotărârea primei instanțe și în partea încasării cheltuielilor de transport în sumă de 570 de euro.

De altfel, chiar și separat de prevederile 373 alin. (6) din Codul de procedură civilă, motivele propriu-zise reținute de instanța de apel pentru a refuza încasarea cheltuielilor de transport nu au putere de convingere. Or, art. 90 lit. d) din Codul de procedură civilă stipulează că din cheltuielile de judecare a cauzei fac parte și cheltuielile de transport și de cazare suportate de părți în legătură cu prezentarea lor în instanță, iar existența unui reprezentant nu duce în mod automat la înlăturarea interesului legitim al părții de a participa personal la examinarea cauzei și, subsecvent, la lichidarea speranței sale de a-i fi compensate cheltuielile aferente, în special când este un litigiu privind partajarea proprietății comune în devălmășie a foștilor soți, dacă aceste cheltuieli sunt reale, necesare și rezonabile.

Potrivit art. 75 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în proces civil, persoanele fizice își pot apăra interesele personal, prin avocat sau avocat stagiar. Participarea personală în proces nu face ca persoana fizică să decadă din dreptul de a avea avocat. Utilizând argumentul *per a contrario*, se consideră că și dreptul persoanei fizice de a avea avocat nu exclude participarea personală în proces a acesteia.

Deci, în ipoteza admiterii parțiale a acțiunii, instanța de apel trebuia să supună cerința Nadejdei Constantinova privind compensarea cheltuielilor de transport unui test al realității, necesității și rezonabilității, și anume să stabilească, în mod prioritar, pentru care intervaluri de timp au fost procurate biletele de avion în raport cu zilele în care au avut loc ședințele de judecată și dacă biletele au fost procurate pentru călătoria Nadejdei Constantinova pentru a participa la proces.

Din considerentele menționate și având în vedere faptul că recursul declarat de Nadejda Constantinova este întemeiat, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul împotriva deciziei din 04 iulie 2018 a Curții de Apel Chișinău cu casarea integrală a acesteia și trimiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) și 445 alin. (2)-(3) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de Nadejda Constantinova.

Se casează decizia din 04 iulie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Nadejda Constantinov împotriva lui Stepan Constantinov cu privire la partajarea bunurilor imobile și mobile

proprietate comună și încasarea cheltuielilor de judecată, și se trimite cauza spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Tatiana Vieru

judecătorii

Victor Burduh

Nicolae Craiu

Iurie Bejenaru

Nina Vascan